

вого пошуку, широким використанням резервів самостійної роботи; комунікативної спрямованості всього процесу навчання; запровадженню в практику навчання інтенсивних технологій, що дозволяють не тільки інтенсифікувати навчальний процес, але й зробити його індивідуальним; широкому використанню технічних засобів навчання, у тому числі й ПЕОМ.

Таким чином, зміст професійної компетентності майбутнього офіцера-прикордонника відповідно до її

формування в умовах вищого навчального закладу визнається метою, завданнями, характером майбутньої діяльності офіцера і включає в себе професійну теоретичну та практичну підготовленість, а також здібність до вирішення виконавських і творчих завдань виконання обов'язків за посадою, іншими словами – систему значущих професійних якостей, професійних позицій, які необхідні випускнику для успішної реалізації професійних функцій.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З СІМ'ЄЮ

С. О. Рабійчук

Хмельницький національний університет

Зміни, що відбуваються у нашому суспільстві впродовж останніх років, зумовили загострення вже існуючих і створення нових суспільних проблем. Цей процес охопив усі верстви населення і вплинув на складні соціальні структури. Дані проблеми характеризуються різноманітністю виявів та сфер поширення, пов'язані з життєдіяльністю суспільства, зокрема відносинами з таким соціальним інститутом, як сім'я. Саме тому зростає роль соціальних педагогів, покликаних кваліфіковано захищати права людини, покращити становище різних категорій молоді, людей з обмеженими можливостями.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов формування у майбутніх соціальних педагогів умінь здійснювати їх ролі у налагодженні взаємодії з сім'єю.

Гуманістичні тенденції становлення й розвитку системи соціальної роботи з дітьми та молоддю в Україні закладені в українській ментальності, "філософії серця" Г. С. Сковороди та філософії громадянськості В. О. Сухомлинського, особистісно орієнтованій концепції розвитку освіти сьогодення (Г. О. Балл, І. Д. Бех, С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн).

Питання превентивної діяльності педагога, вихователя, класного керівника знайшли відображення у працях В. М. Алфімова, М. І. Босенко, Б. С. Кобзаря, В. А. Оржеховської, Н. Г. Ничкало, О. І. Пилипенка, Г. М. Сагач, В. Г. Слюсаренка та ін., які орієнтувалися на створення системи підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів.

Підготовка соціальних педагогів поки що недостатньо досконала з точки зору сучасних психолого-педагогічних позицій і не дає належного наукового обґрунтування практиці вузівського навчання. Основне протиріччя полягає в тому, що, з одного боку необхідно формувати у майбутніх соціальних педагогів уміння взаємодіяти з сім'єю, відповідно до вимог професії,

а з іншого – у сучасній системі підготовки соціальних педагогів відсутні науково обґрунтовані зміст та технологічне забезпечення цього процесу.

Важливість сім'ї як інституту виховання обумовлена тим, що в ній дитина знаходиться протягом значної частини свого життя. У ній закладаються основи особистості дитини. Але сім'я може виступати як позитивним, так і негативним фактором виховання. Саме тому важливо навчити студентів – майбутніх соціальних педагогів – налагоджувати роботу з сім'єю. Взаємовплив вищого навчального закладу та сім'ї у єдиному виховному процесі базується на загальних засадах. Об'єктом виховного взаємовпливу є особистість, яка формується. Спільною є і виховна мета [5].

Вищий навчальний заклад і сім'я, формуючи особистість, виконують одні й ті самі функції у виховному процесі: інформаційну, виховну, контролюючу, організаційну, стимулюючу. При цьому важливо зрозуміти, що виховні можливості вищого навчального закладу та сім'ї нерівнозначні. Батьки й викладачі займають у процесі виховання особливі соціально-педагогічні позиції, використовують специфічні засоби педагогічного впливу [2].

Успішність роботи соціального педагога з сім'єю забезпечується завдяки врахуванню типу сім'ї. Адже кожна сім'я, що належить до того чи іншого типу, має свої типові особливості, і потребує певних форм і методів роботи. А. Й. Капська виділяє основні типи:

1) залежно від виконання матеріально-економічної функції:

а) за рівнем матеріального забезпечення (бідні, забезпечені, багаті);

б) за професійною приналежністю, освітнім рівнем, віком, ставленням до релігії та за службовими умовами сімейного життя (сім'ї робітників, студентів; баптистів; моряків, спортсменів);

2) залежно від виконання житлово-побутової функції, за структурою сім'ї та особливостями проживання (за складом сім'ї – прості, складні, великі);

3) залежно від виконання демографічної функції (за кількістю дітей – інфертильні, одностатеві, малодітні, багатодітні; соціальний склад – однорідні, різноманітні);

4) залежно від виконання комунікативної функції (гелітарні, авторитарні, шлюбні, позашлюбні, гармонійні, конфліктні та ін.);

5) залежно від виконання виховної функції (благополучні, неблагополучні, сім'ї групи ризику) [4].

У Хмельницькому національному університеті дане питання розглядається під час вивчення таких навчальних предметів: "Соціальна педагогіка", "Загальна педагогіка", "Теорія та історія виховання", "Соціальна психологія", "Історія соціальної роботи", "Основи соціального суверенітету", "Психологія спілкування", "Психолого-педагогічне консультування", "Соціальний супровід сім'ї".

Уміння налагоджувати взаємодію з сім'єю є важливою складовою професіоналізму майбутніх соці-

альних педагогів. Саме тому ми пропонуємо уточнити зміст психолого-педагогічних дисциплін і поповнити його технологіями роботи з сім'єю.

Список використаної літератури

1. Бабенко Н. Б. Соціологія сім'ї: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. культури і мистецтв / Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв. – К.: ДАКККІМ, 2004. – 256 с. – Бібліогр.: с. 245–255.

2. Психологія семейних отношений с основами семейного консультирования: Уч. пос. для студентов ВУЗов / Под. ред. Е. Г. Силяевой. – М.: Издат. центр "Академия", 2002. – 192 с.

3. Семиченко В. А., Заслуженюк В. С. Мистецтво взаєморозуміння. Психологія та педагогіка сімейного спілкування: Навч. посіб. для студентів ВНЗ. 2-ге вид. – К.: Веселка, 1998. – 214 с.

4. Соціальна педагогіка / За ред. проф. А. Й. Капської. Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 256 с.

5. Фалинська З. З. Розвиток професійних якостей соціального педагога як важлива проблема // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка: Соціальна робота. – Ужгород, 2002. – Вип. 5. – С. 152–155.

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

В. В. Райко, кандидат педагогічних наук, доцент

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького

Ідеї систем, системності дослідження знаходять своє використання в різних наукових дисциплінах. На основі нові ідеї системності виникали і виникають різні практичні доктрини, найприкметнішою з яких є методологія системного аналізу, що поєднує в собі ознаки сучасної науки і практики, точного розрахунку й інструкції.

Системний метод пізнання оцінює і пояснює розвиток дійсних, об'єктивних явищ природи та суспільства; він також вказує, що методологічна основа будь-якого предмета дослідження, будь-якої теорії тільки тоді стає справді науковою, коли розкриває реально діючі закони самої дійсності. Сутність системного підходу полягає в тому, що досліджуване явище не розглядається з комплексу інших, з ним зв'язаних, а розглядається як деяка частина цілого, що залежить від інших його складових компонентів, у свою чергу впливає на них.

Системні дослідження знайшли застосування й у педагогіці. На основі системного підходу проводяться дослідження в галузі професійної освіти з широкого кола проблем: побудова навчального процесу,

модель сучасного заняття, система і структура навчального матеріалу тощо.

Процеси вдосконалення життєдіяльності органів і підрозділів в умовах реформування ДПСУ вимагають наукового підходу до вирішення питань втілення в життя системи, яка б суттєво змінила стиль діяльності посадових осіб, і в першу чергу – керівної ланки, надала їм нової правової оцінки сучасних явищ та процесів, позбавила їх застарілих стереотипів, переорієнтувала їх на оптимізацію управління підпорядкованим персоналом під час виконання оперативнотрудових завдань.

Щоб дослідити й описати цілеспрямовану систему, необхідно виділити з середовища такі компоненти, які, будучи впорядковані певними відносинами, забезпечать наявність у системного об'єкта певних, наперед заданих властивостей або можливостей. Вивчення загальної мети функціонування, можливостей компонентів і відносин між ними ще не містить у собі системного підходу. Системний підхід існує тільки там, де для забезпечення наперед заданих можливостей (властивостей) виділяється цілком певна